

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα

"Το λιβαδεϊτικό κάστρο ζωντανεύει και αφηγείται την ιστορία του"

...Κάστρο ισχυρό, απόρθητο κι όπως σχίζει πανύψηλο τον αιθέρα φαντάζει σαν λευκό μαργαριτάρι πάνω στον βράχο...

Όνομα μαθητή/τριας

Ημερομηνία

Σχολείο

1. Εισαγωγή

ΤΑ ΚΑΣΤΡΑ

Ξέρετε τι είναι τα κάστρα;

Το κάστρο (από το λατινικό *Castrum* ή *Castellum*) -στα ελληνικά: **οχυρό, φρούριο** -είναι μια οχυρωμένη κατασκευή η οποία χτιζόταν στην Ευρώπη την εποχή του Μεσαίωνα, από τον 7ο αι και μετά, από τους ευγενείς. Τα χρησιμοποιούσαν ως κατοικία τους, αλλά και για να ελέγχουν την περιοχή γύρω τους, ως βάση για να εκτελούν επιθέσεις, όπως και για να αποκρούουν τους εχθρούς.

Έχετε δει άλλα κάστρα στην Ελλάδα;

Η Ελλάδα είναι γεμάτη κάστρα και φρούρια. Υπάρχουν περισσότερα από 800 μεσαιωνικά και νεότερα κάστρα και φρούρια διασκορπισμένα σε όλη την επικράτεια. Τα πιο πολλά από την πολυκαιρία έχουν γίνει ένα με τους βράχους και δυσκολεύεται να τα ξεχωρίσει το μάτι του ανθρώπου. Κάποια όμως διατηρούν ακόμη την ομορφιά και τη μεγαλοπρέπειά τους.

Το κάστρο της Ρόδου

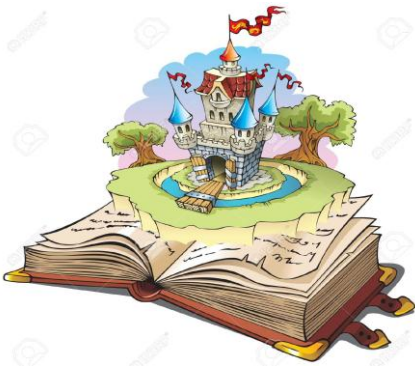

Το κάστρο της Μεθώνης

Το κάστρο του Ναυπλίου

2. Το κάστρο μάς αφηγείται την ιστορία του

Στέκομαι ολόρθο σ' αυτή τη θέση της πόλης της Λιβαδειάς ή Λεβαδειάς ή Μίδειας, όπως την αποκαλεί ο Όμηρος, για πάνω από δεκαπέντε ολόκερους αιώνες. Ανήκω στην κατηγορία των μεσαιωνικών κάστρων και η κατασκευή μου με τη σημερινή μου μορφή χρονολογείται κατά την επικράτηση των Καταλανών* στην περιοχή (14ος αι.). Ωστόσο, οι ρίζες μου στον χρόνο είναι πολύ πιο βαθιές.

A. ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΜΟΥ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η περιοχή μου κατοικούνταν από τα προϊστορικά χρόνια. Από τον 6ο όμως αι. ως τον 4ο αι. π.Χ. το μέρος τούτο γνώρισε μεγάλες δόξες, καθώς εδώ βρισκόταν το περίφημο μαντείο του Τροφωνίου* μέσα σε Ιερό Άλσος* με πλήθος ναών, αφιερωμένων σε διάφορες θεότητες.

- *Πρόσεξες τις κοιλότητες που υπάρχουν στους πρόποδες του βράχου μου; Σε τι, πιστεύεις ότι χρησίμευαν;*
 - α. Για λατρευτικές πράξεις και αναθήματα - αφιερώματα*
 - β. Για προστασία από τις καιρικές συνθήκες*
 - γ. Ως καταλύματα ξένων*

B. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΜΟΥ ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

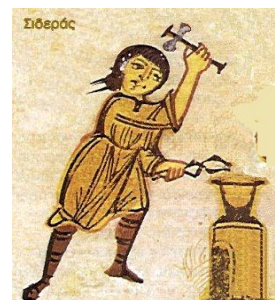
Στα βυζαντινά χρόνια, την εποχή του Ιουστινιανού, τον 6ο αιώνα, -αν θυμούμαι καλώς - απόκτησα την πρώτη μου ύπαρξη. Τότε ήταν που οι κυβερνώντες αποφάσισαν να οχυρώσουν τον λόφο. Πήραν πέτρες από τα παρακείμενα αρχαία κτίρια και έχτισαν μια μικρή οχύρωση. Άντεξα αρκετά, αλλά από τις αλλεπάλληλες εισβολές βαρβάρων δέχτηκα βαριά πλήγματα και πολλά τμήματά μου καταστράφηκαν. Με ξαναέχτισαν αργότερα, μετά από 3-4 αιώνες εγκατάλειψης και παρακμής μου.

Η κατασκευή του κάστρου δεν ήταν εύκολη δουλειά. Αποτελούσε ένα σπουδαίο επίτευγμα που απαιτούσε τη σύμπραξη διαφόρων επαγγελματιών και τεχνιτών.

➔ *Υπογράμμισε τις επαγγελματικές κατηγορίες που έπαιρναν μέρος στην εκτέλεση ενός τέτοιου έργου:*

γεωργοί
λιθοξόοι
σιδηρουργοί
κεραμοποιοί
μάγειρες
μηχανικοί

κτίστες
ξυλουργοί
ναυπηγοί
κτηνοτρόφοι
αρχιτέκτονες

Σημείωση : οι όροι με * αναγράφονται στο Γλωσσάρι

Γ. Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ ΜΟΥ ΣΤΗ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ

Μετά την οδυνηρή για τον ελληνισμό άλωση της Πόλης από τους σταυροφόρους το 1204, μπαίνω σε μεγάλες περιπέτειες. Αρχίζει η περίοδος της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα. Η Βοιωτία υπάγεται στο Δουκάτο* των Αθηνών, υπό την ηγεμονία, αρχικά, του Όθωνα Ντε λα Ρος. Μετά τη μάχη της Κωπαΐδας, όμως, το 1311, αλλάζω κατόχους. Οι Καταλανοί*, νικητές σ' αυτή την αναμέτρηση με τους Φράγκους, θα επικρατήσουν στην περιοχή ως το 1388, οπότε το Δουκάτο θα περιέλθει στην κυριαρχία του φλωρεντινού οίκου των Ατσαγιόλι*, όπως κι εγώ. Οι Καταλανοί είναι αυτοί που θα μου δώσουν την οριστική μου μορφή.

Καταλανοί στρατιώτες

Δ. ΣΤΗ ΔΥΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ: ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Δυο χρόνια μετά την παράδοση της Αθήνας (1458) στον Μωάμεθ τον Β', τον αποκαλούμενο και Πορθητή, θα με καταλάβουν οι Οθωμανοί. Εδώ έδρευε η στρατιωτική φρουρά των Τούρκων και ως τα τελευταία χρόνια της περιόδου αυτής εξακολουθούσα να έχω ζωή. Αυτό που θυμάμαι όμως με συγκίνηση- και το λέω με καμάρι -ήταν πως στον πιο ψηλό μου πύργο υψώθηκε από τους οπλαρχηγούς, με επικεφαλής τον Αθανάσιο Διάκο, το λάβαρο της Επανάστασης, τρίτο στη σειρά μετά την Καλαμάτα και τα Σάλωνα. Έζησα όμως και την τραγική για την κατάληξή της ηρωική έξοδο δυο χιλιάδων περίπου επαναστατών που κατέφυγαν εδώ για να γλιτώσουν από την καταστροφική μανία των Τούρκων.

Ε. ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ...

Με την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους ερειπώνομαι. Ο ισχυρός σεισμός του 1894, η λιθολόγηση από τους κατοίκους, οι λαθραίες έρευνες για την ανακάλυψη του μαντείου ολοκλήρωσαν την καταστροφή μου.

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια η περιοχή μου γέμισε δέντρα και στη δεκαετία του 1960 αναστηλώθηκαν κάποια μέρη μου από την Αρχαιολογική Υπηρεσία. Στα έτη 1993-1995 έγιναν σημαντικές εργασίες αποκατάστασης. Ο επιβλητικός πύργος της βορειοανατολικής μου γωνίας στερεώθηκε και αποκαταστάθηκε και τώρα είναι επισκέψιμος.

3. Το κάστρο μάς ξεναγεί στον χώρο του Η ΘΕΣΗ ΜΟΥ

Σήμερα, μετά την περιπετειώδη και πολυτάραχη ζωή μου, βρίσκομαι σε αυτή τη μορφή που με βλέπετε. Ελάτε, λοιπόν, να σας ξεναγήσω στον χώρο μου!

Από το κέντρο της πόλης απέχω μόλις 300 μέτρα και με έχτισαν μέσα σε τούτο το μαγευτικό φαράγγι με τα απόκρημνα βράχια και τα θεόρατα δέντρα. Στους πρόποδες μου κυλούν με ορμή τα νερά από τις πηγές του ποταμού της Έρκυνας*.

➔ Παρατήρησε προσεκτικά τον χώρο και σκέψου:

Το κάστρο είναι χτισμένο ----- της Λιβαδειάς (βόρεια / νότια) και βρίσκεται πάνω σε -----

- Τι αμυντικό πλεονέκτημα προσέφερε η περιοχή;

- Ποια σημασία είχε η ύπαρξη των πηγών της Έρκυνας στους πρόποδες του κάστρου για τους κατοίκους του;

- Ποια σημασία έχουν σήμερα οι πηγές για την πόλη;

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΟΥ

Υποδυθείτε τώρα τους μηχανικούς και μελετήστε το σχέδιό μου.

Το σχήμα μου είναι -----.

Από τη Β.Α. γωνία ξεκινάει ένα μακρύ τείχος που περιβάλλει όλη τη----- πλευρά μου, όπως και τη βορειοδυτική, που ενισχύεται μάλιστα και με προτείχισμα*.

- Αντίθετα, η ----- πλευρά μου είναι ατείχιστη. Γιατί;

- Στο σχέδιο διακρίνεις τους δύο περιβόλους* μου: έναν εξωτερικό (κίτρινο χρώμα) και έναν εσωτερικό (κοκκινωπό χρώμα).

Σύγκρινε τις διαστάσεις τους. Είναι ισομεγέθεις; Ποια λειτουργία πιστεύεις, είχε ο καθένας:

Θυμήσου:
στο μυκηναϊκό ανάκτορο, στην κορυφή του κατοικούσε ο ηγεμόνας

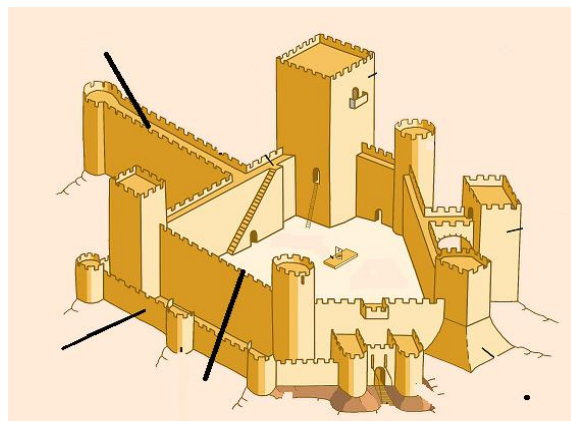
ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΜΟΥ

Βρίσκεσαι μπροστά από τα τείχη μου στη βόρεια πλευρά του κάστρου. Παρατήρησέ τα προσεκτικά και σημείωσε:

- Βρίσκονται στο ίδιο ύψος και στην ίδια ευθεία; Για ποιο λόγο δε συμβαίνει αυτό;
- Το πάχος τους είναι αρκετά -----, όπως και το -----, για να ----- στις επιθέσεις.

- Τα υλικά κατασκευής μου: Τα τείχη μου είναι χτισμένα από ημιλάξευτες ----- μετρίου μεγέθους, μεταξύ των οποίων παρεμβάλλονται οριζόντια ή λοξά ----- τοποθετημένα στους αρμούς*. Υπάρχουν όμως και ----- που δεν είναι ορατές, για καλύτερη στήριξη. (πέτρα, ξυλοδεσιά, πλινθίο*)
- Δομικά στοιχεία του τείχους μου είναι και αυτά που σημειώνονται στον παρακάτω κύκλο. Ποια μπορείς να διακρίνεις σ' εμένα; Όσα λείπουν σημείωσέ τα στο διπλανό σκίτσο στα αντίστοιχα βελάκια.

Η Β.Α γωνία των οχυρώσεων

Βρίσκεσαι τώρα στον μεγάλο μου πύργο*-προμαχώνα* στη βορειοανατολική γωνία. Το πάνω τμήμα μου είναι αναστηλωμένο. Παρατήρησέ τον και πες:

- Το σχήμα μου είναι:
 - α. κυκλικό
 - β. τετράπλευρο
 - γ. πεντάπλευρο
- Στην κατασκευή μου έχουν χρησιμοποιηθεί τα υλικά: *μάρμαρο, πέτρες, πλινθία*, κονίαμα.*

➔ Τοποθέτησέ τα στα σωστά σημεία:

- Τα κατώτερα τμήματα του βόρειου και ανατολικού τοίχου έχουν χτιστεί από ----- .
- Τα υπόλοιπα μέρη των τοίχων είναι χτισμένα με ----- μικρού ή μεσαίου μεγέθους.
- Οι αρμοί γεμίζουν με ----- τοποθετημένα λοξά ή οριζόντια και με ----- .
- Όλες οι γωνίες είναι χτισμένες και αυτές με ----- σε μεγάλη διάσταση.

➔ Πού βρέθηκαν τα αρχαία υλικά που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτό το σημαντικό τμήμα του πύργου;

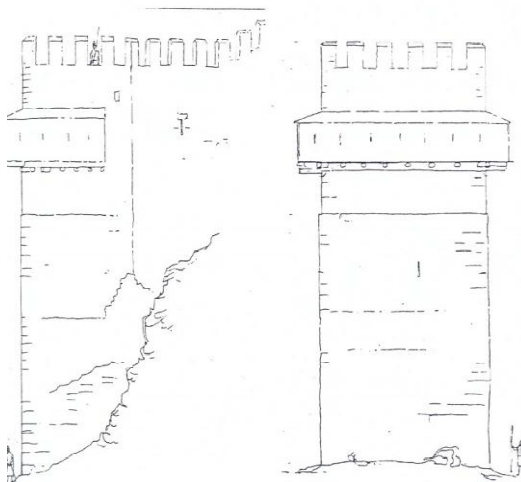
Αμυντικά μέσα του πύργου
τοξοθυρίδες
επάλξεις
εξώστης

Και μια τοξοθυρίδα* μου!

- Από τι είναι κατασκευασμένη; α. Ξύλο β. Μέταλλο γ. Λαξευμένο* πωρόλιθο*
- Ποιο είναι το σχήμα και το μέγεθός της;

Δικαιολόγησε την ιδιόμορφη κατασκευή της. -----

- Ο εξώστης: Το στοιχείο μου αυτό δεν έχει διασωθεί. Για να το φανταστείς, δες το σκίτσο που με αναπαριστάνει όπως ήμουν τότε και πρόσεξε τα ανώτερα σημεία των τοίχων μου σήμερα. Τι βλέπεις να προεξέχουν; Πού στηριζόταν ο εξώστης; Από τι πιστεύεις ότι ήταν κατασκευασμένος και πώς γινόταν η πρόσβαση σε αυτόν; -----

- Οι επάλξεις* μου: Είναι αναστηλωμένες μετά την τελευταία ανακατασκευή. Πού βρίσκονται και με τι μοιάζουν; Ποια η χρησιμότητά τους;

- ➔ Τι σημασία έχει η φράση στον καθημερινό μας λόγο: "Αυτός βρίσκεται στις επάλξεις του αγώνα";

Η πρόσβαση στο εσωτερικό του πύργου

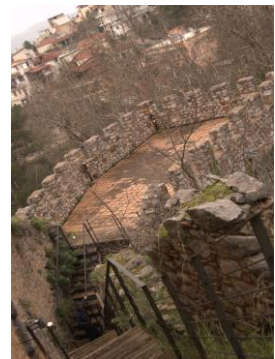
Μπροστά σου ανοίγεται μία **πύλη** στο βόρειο τείχος. Ποια εξήγηση δίνεις για τις μικρές της διαστάσεις;

- Από τι υλικό είναι το πλαίσió της;

- Πρόσεξε τη διακόσμηση στο επάνω μέρος του πλαισίου της. Από τι υλικό είναι και τι σχέδιο φέρει;

- Συναντάς αμέσως μετά έναν κλιμακωτό **διάδρομο**: Ποια μέρη του κάστρου συνέδεε;

- Πώς εξασφαλιζόταν η προστασία του διαδρόμου;

Στο εσωτερικό του πύργου

Ο χώρος είναι σήμερα ανακατασκευασμένος. Χωρίζεται σε δύο επίπεδα που οριοθετούνται από ξύλινο δάπεδο. Πώς φαντάζεσαι εσύ πως ήταν εσωτερικά η διαμόρφωση του χώρου;

- **Και τώρα στα άδεια του πύργου!** Μια στενή κυκλική πέτρινη σκάλα σε οδηγεί πού άραγε;
- Πώς εξασφαλιζόταν η παροχή νερού σε περίπτωση πολιορκίας;

ΣΤΗ Β.Δ ΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΣΕΩΝ

Βρίσκεσαι τώρα στην **Κεντρική Πύλη** εισόδου του κάστρου.

- Σε ποιο σημείο του τείχους μου βρίσκεται;
- Μπροστά από την πύλη βλέπεις ένα τείχος. Ποιος πιστεύεις ήταν ο ρόλος του;

Κάποια μέρη της, όμως, δεν άντεξαν και λείπουν. Ποια είναι αυτά; Κάνε ένα σκίτσο της πύλης αποκαθιστώντας την στη μορφή που ήταν κάποτε.

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ

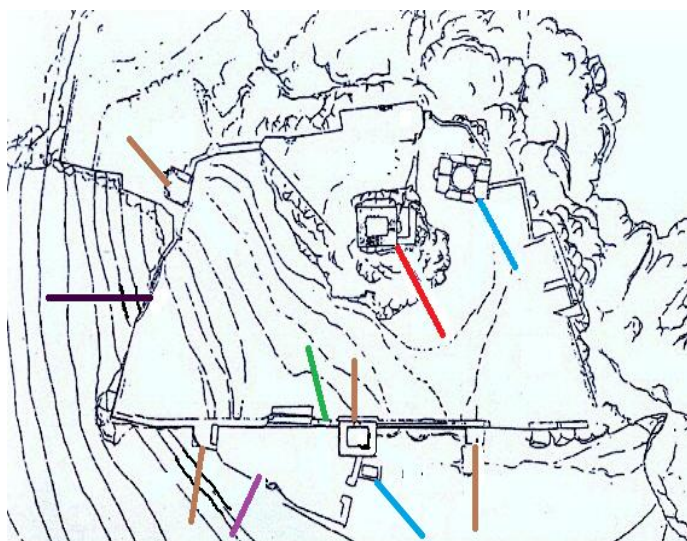
Ανηφορίζοντας λίγα μέτρα πιο πάνω συναντάς τον εσωτερικό περίβολό μου.

➔ Αφού εξερευνήσεις προσεκτικά τον χώρο, σημείωσε σε κάθε ένδειξη στο παρακάτω σχέδιο τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε τμήμ

Πρόσεξε!!! Στον χώρο αυτό υπάρχει καλά κρυμμένος ένας μπορεί να είσαι εσύ ο τυχερός που θα ανακαλύψεις.

ΠΟΥ

1. Τείχος
2. Κεντρικός πύργος
3. Δίχωρη δεξαμενή*
4. Προτείχισμα
5. Πύλη
6. Πύργος
7. Δεξαμενή

*Στη θέση αυτή βρίσκεται σήμερα ο υπόγειος ναός της Αγίας Βαρβάρας με είσοδο δυτική, ενώ με είσοδο από τον βορρά έχει χτιστεί στο ισόγειο η εκκλησία της Αγίας Σοφίας.

- Πόσοι πύργοι ήταν χτισμένοι περιμετρικά του τείχους; Σε ποιες, κυρίως, πλευρές; Τι δείχνει η τόσο καλή ενίσχυση της άμυνας αυτού του σημείου;

Η Πύλη του εσωτερικού περιβόλου

- Βρίσκεται στη ----- πλευρά του τείχους. Έχει----- (σχήμα), το πλαίσió της είναι κατασκευασμένο από----- (υλικό) και περιβάλλεται από μια ταινία ----- (υλικό).

- Παρατήρησε τις δύο οπές που υπάρχουν στις πλαϊνές επιφάνειες του εσωτερικού της τοίχου, όπως και στη βάση της; Σε τι χρησίμευαν; -----
- Οι Πύλες ήταν, γενικά, τα τρωτά μέρη ενός οχυρώματος. Με τι τρόπο είχαν ενισχύσει την ασφάλεια της Πύλης, ώστε να είναι απόρθητη;

Ο Πύργος δίπλα στην Πύλη

- Τι σχήμα είχε και πώς γινόταν η πρόσβασή του σε αυτόν;
- Πάνω από το πλαίσιο της πόρτας διακρίνεται ανακουφιστικό τόξο. Ποια χρήση υποδηλώνει ο όρος του;

Ο Ακρόπυργος

Πρόκειται για το τελευταίο οχυρό μου και έδρα του φεουδάρχη* της περιοχής.

- Πού ήταν χτισμένος; Ποια εξωτερικά του γνωρίσματα διακρίνεις;
- Προσπάθησε να τον αναπλάσεις με τη φαντασία σου και κάνε την περιγραφή του.

ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ

Εξερευνώντας τον περίβολο ανακάλυψες ήδη τις δύο δεξαμενές! Με βάση τα χαρακτηριστικά που διατηρούν, δώσε την εικόνα τους τοποθετώντας τις κατάλληλες λέξεις στα κενά:

- Είναι χτισμένες -----και έχουν σχήμα----- . Η μία διατηρεί τη ----- της στέγη και είναι χωρισμένη σε δύο μέρη με καμάρες που στηρίζονται σε ----- . Στη στέγη της υπάρχει ----- για την ανάσωση του νερού. (άνοιγμα, θολωτός, υπόγεια, πεσσός, ορθογώνιος)

Η ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ

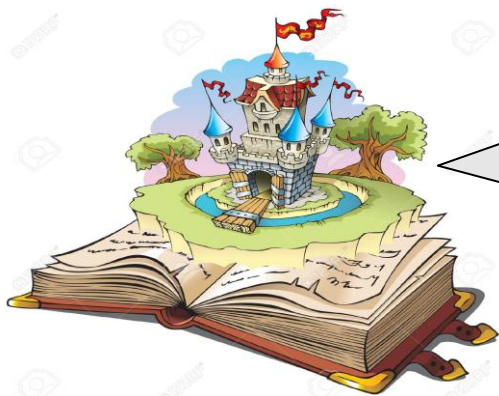
Καλόν το κάστρο της Μουριάς, μέσα νερό δεν έχει,
τρία κορίτσια καστρινά κείνο παρακαλούνε:

-Αφήστε, δράκοι, το νερό να πιουν οι διψασμένοι,
για να πλυθούν οι άλουστοι, οι κακολερωμένοι.

Το κάστρο της Ωριάς (παραλλαγή)

Ποιος ήταν ο μεγαλύτερος φόβος για τους κατοίκους ενός κάστρου;
Πώς προσωποποιείται αυτός ο φόβος στο ποίημα;

- Αφού περιηγήθηκες όλο μου τον χώρο, μπορείς τώρα να απαντήσεις στο ερώτημα: *Με ποιες μεθόδους εξασφάλιζαν οι κάτοικοι του κάστρου την άντληση νερού, τη συγκέντρωση και τη φύλαξή του;*

Σε ευχαριστώ που με
επισκέφτηκες!
Χάρη σ' εσένα το παρελθόν μου
ζωντάνεψε
και έγινε πάλι παρόν.

4. Δημιουργικές δραστηριότητες

1. Κατασκεύασε με τη βοήθεια του καθηγητή της Τεχνολογίας τη μακέτα του κάστρου.

2. Και οι εχθροί πλησιάζουν!!! Στο κάστρο σημαίνει συναγερμός. Όλοι παίρνουν θέση μάχης ... Αφηγήσου τη σκηνή από τη θέση ενός φρουρού του κάστρου.

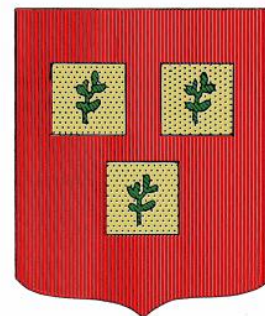
3. Η ζωή στο κάστρο δεν ήταν μόνο πόλεμος. Κυλούσε και σε κανονικούς, ήρεμους ρυθμούς. Μέσα στο κάστρο ζούσε ένα πλήθος ανθρώπων με καθορισμένα καθήκοντα ο καθένας. Αντιστοίχισε την κάθε επαγγελματική κατηγορία με την ανάλογη δραστηριότητα. Στη συνέχεια, γράψε έναν φανταστικό διάλογο ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, όπου περιγράφουν μια γιορτή στο παλάτι ή δραματοποίησε μια σκηνή από την καθημερινή ζωή ενός υπηρέτη.

1. Άρχοντας και αρχόντισσα	α. Έλεγε τις προμήθειες του κάστρου σε τρόφιμα
2. Γραφείς	β. Φρόντιζαν τα άλογα
3. Οικονόμος	γ. Φρόντιζε να έχει γεμάτο το ποτήρι του ο άρχοντας και οι καλεσμένοι του
4. Επιστάτες	δ. Άνθρωποι μορφωμένοι, έγραφαν τα μηνύματα του άρχοντα
5. Στρατάρχης	ε. Διασκέδαζαν τον άρχοντα με τα κωμικά τους
6. Δοκιμαστής	ζ. Ο σημερινός σεφ
7. Αρχηγός υπηρετών	η. Επέβλεπαν τα κτήματα του κάστρου και συγκέντρωναν το ενοίκιο
8. Οινοχόος	θ. Οι ιδιοκτήτες του κάστρου
9. Ιππότες	ι. Οργάνωνε τα καταλύματα του κάστρου και φρόντιζε να είναι όλα ετοιμοπόλεμα
10. Αρχιμάγειρας	ια. Υπεύθυνοι για τη φύλαξη και την άμυνα του κάστρου
11. Ιπποκόμοι	ιβ. Χειριζόταν τα οικονομικά του κάστρου
12. Γελωτοποιοί	ιγ. Δοκίμαζε το γεύμα του άρχοντα πριν παραδοθεί σε κείνον. Γιατί άραγε;

4. Το οικόσημο του ηγέτη των Καταλανών Ρογήρου de Flor.

Ζωγράφισε κι εσύ το δικό σου οικόσημο.

5. Αν το κάστρο είχε φωνή, τι παράπονα και τι επιθυμίες, πιστεύεις, θα σου εξέφραζε;

5. ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Άλσος: δενδρόφυτο ιερό.

Αρμός: το σημείο στο οποίο ενώνονται τα δομικά στοιχεία ενός τοίχου, η σύνδεση.

Ατσαγιόλι: Μία από τις διασημότερες οικογένειες της Φλωρεντίας. Ένας κλάδος της βασίλευσε στο Δουκάτο των Αθηνών από το 1388 έως το 1458.

Δεξαμενή: τεχνητός χώρος για την αποθήκευση νερού.

Δουκάτο των Αθηνών: ένα από τα λατινικά κρατίδια που ιδρύθηκε μετά από την άλωση της Κων/πολης από τους Φράγκους το 1024 με έδρα την Αθήνα. Διατηρήθηκε ως το 1458 μέχρι την κατάληψή του από τους Οθωμανούς .

Έπαλξη : το ανώτατο τμήμα πύργου ή τείχους με ανοίγματα κατά διαστήματα, διαμέσου των οποίων έριχναν οι αμυνόμενοι (συνών: πολεμίστρα, μετερίζι).

Έρκυνα: Ιστορείται ως κόρη του Τροφωνίου και ότι, καθώς έπαιζε με την Περσεφόνη με μια χήνα, το πτηνό τούς ξέφυγε και κρύφτηκε σε μια σπηλιά, κάτω από μια πέτρα.

Ανασηκώνοντάς την ξεπήδησε από τη γη μια πηγή.

Καταλανική εταιρεία: ομάδα Καταλανών μισθοφόρων που κατέλυσαν το βουργουνδικό δουκάτο των Αθηνών μετά τη μάχη της Κωπαΐδας το Μάρτιο του 1311.

Λαξευμένος: κατεργασμένος με τέχνη.

Περίβολος: 1.τείχισμα, τοίχος που χτίστηκε για να περιορίσει μια έκταση γης. 2.έκταση φραγμένη γύρω γύρω με τοίχο.

Περίδρομος: ένας διάδρομος που διέτρεχε τα τείχη περιμετρικά και στον οποίο μπορούσαν να κινούνται οι στρατιώτες και να βλέπουν έξω.

Πλίνθος (η) ή πλίθος : πήλινη πλάκα που χρησιμοποιείται ως οικοδομικό υλικό (τούβλο).

Προμαχώνας: προεξέχον τμήμα τείχους, οχύρωσης, τόπος από τον οποίο μάχεται κανείς.

Προτείχισμα: οχύρωμα που ανεγείρεται μπροστά από το κύριο τείχος.

Πύργος: υψηλό και οχυρό οικοδόμημα που χρησίμευε για την ενίσχυση της άμυνας των τειχών, με ένα έως τρία ξύλινα πατώματα στο εσωτερικό του.

Πωρόλιθος: πορώδες και εύθραυστο πέτρωμα που χρησιμοποιείται στην οικοδομική.

Τοξοθυρίδα: στενό κάθετο άνοιγμα στον τοίχο του πύργου ή του τείχους για τη ρίψη βελών.

Τροφώνιος: Μυθικός αρχιτέκτονας της αρχαιότητας. Ανάμεσα στα έργα που του αποδίδονται είναι και το μαντικό ιερό στη Λιβαδειά, όπου λατρευόταν ως χθόνιος θεός και μάντης.

Ψευδάρχης: ηγεμόνας, ιδιοκτήτης γης στην περίοδο του Μεσαίωνα στη δυτική Ευρώπη. Παρείχε προστασία στους υποτελείς του με αντάλλαγμα πίστη και αφοσίωση.

6. Βιβλιογραφία-Πηγές

1. Παπαχατζής, Ν. (2002). Λεβάδεια και ιερό του Τροφωνίου στο *Παυσανίου Ελλάδος περιήγησις*, Βιβλία 9 και 10. ΒΟΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΩΚΙΚΑ. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, Α.Ε., 244-260
2. Μαμαλούκος Σ. και Μαμαλούκου-Καμπόλη Αν. (1997). Οι οχυρώσεις της βορειοανατολικής γωνίας του κάστρου Λεβαδείας και οι εργασίες συντηρήσεως και αποκαταστάσεώς τους στο *Συμπόσιο Η Λιβαδειά Χθες, Σήμερα, Αύριο. Λιβαδειά: Δήμος Λεβαδέων*, 307-314
3. Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Κέντρο Λεξικολογίας
4. www.kastra.eu
5. www.wikipedia.com
6. Ιστολόγιο Δήμου Λεβαδέων
7. Πάνου, Δ. (1998). Επιφανής Οθωμανός στη Λιβαδειά, χωρίς πολεμική κουστωδιά στο *Ξένοι περιηγητές στη Βοιωτία. Λιβαδειά*, 33-37

Υπεύθυνος Δικτύου Τοπικής Ιστορίας-Γενική επιμέλεια:
Μαϊστρέλλης Ευστράτιος, Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων
Ν. Βοιωτίας

Επιτροπή σύνταξης:

Συντονίστρια: Γιαννακίτσα Παναγιώτα (ΠΕ02)
Μέλη: Δημόκα Αικατερίνη (ΠΕ02), Καντά Μαρία(ΠΕ02),
Μπιτζελέκη Αθηνά (ΠΕ02): 2^ο Γυμνάσιο Λιβαδείας